

ပြောင်းလဲရန်အချိန်တန်ပြီလော? မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်ခြေ လျော့ချရေးနှင့် ဘေးဒဏ်ခံနိုင်ရည်အကြောင်း

ဤရှင်းလင်းချက်စာလွှာတွင် ကရင်ပြည်နယ် တောင်ပိုင်းရှိ ရွာ (၉) ရွာ၏ အတွေ့အကြုံများကို အဓိက အခြေခံ၍ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၏ အကျိုး သက်ရောက်မှုများ နှင့် အသိအမြင်များ၊ ထို့အတူ ဒေသခံများ၏ တုံ့ပြန်မှုများနှင့် အခြေအနေနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ပြောင်းလဲမှုများအကြောင်း တင်ပြချက်များကို အကျဉ်းချုံးဖော်ပြထားသည်။

ဇွန်၊ ၂၀၂၀

အဓိက အသိပေးလိုသည့် အချက်များ

- ဤကမ္ဘာမြေအပေါ် သက်ရောက်နေသော ရာသီဥတု ဆိုးရွားမှု တို့အနက် မြန်မာနိုင်ငံကြောင့် ဖြစ်ရသော ဆိုးရွားမှုများမှာ မရှိသလောက် နည်းပါးသည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံသည် ရာသီဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ဘေးအန္တရာယ်များကိုမူ ခံရနိုင်ခြေ မြင့်မားလျက်ရှိသည်။
- ၁၉၈၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၀ ခုနှစ်အတွင်း နေ့စဉ် အမြင့်ဆုံးအပူချိန်သည် ၀.၄°C မြင့်တက်သွားခဲ့ပြီး ရာစုနှစ်အလယ်ပိုင်းလောက်တွင် ထပ်မံ မြင့်တက်သွားဦးမည် ဟု ခန့်မှန်းရရှိသည်။ မိုးရွာသွန်းမှုပုံစံများတွင်လည်း စိုးရိမ်ရလောက်သော ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာမည်ဟု ခန့်မှန်းရရှိပြီး ၂၁ ရာစု အလယ်ပိုင်းတွင် ပင်လယ်ရေ မျက်နှာပြင်သည် ၂၀ စင်တီမီတာ မှ ၄၀ စင်တီမီတာအတွင်း မြင့်တက်လာနိုင်ပါသည်။ မုတ်သုန်ရာသီပင်လျှင် သိသိသာသာ တိုတောင်းလာပြီ ဖြစ်သည်။
- ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူအများစု လုပ်ကိုင်လျက်ရှိ သော စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍကို အထူး သက်ရောက်မှု ရှိစေပါသည်။ ရေကြီးခြင်း၊ မြေဖြိုခြင်း၊ မီးလောင်ခြင်း နှင့် မိုးခေါင်ခြင်းတို့ကို ပိုမိုကြုံတွေ့ကြရသည့် ကရင်ပြည်နယ်ရှိ ပဋိပက္ခဒဏ်သင့် ပြည်သူများကဲ့သို့ ချို့တဲ့၍ ကူကယ်ရာခိုသော အုပ်စုများကို ဘေးအန္တရာယ်များက မမျှတစွာ သက်ရောက်လျက်ရှိသည်။
- ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုသည် နိုင်ငံတော်-လူထုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် အာဏာ အထက်အောက်ဆက်ဆံရေးများတွင် ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် လှုပ်ရှားမှု၊ ကျွန်ုပ်တို့ နေထိုင်ရာ ကမ္ဘာကြီးကို ပြန်လည်ပုံဖော်ရေး စသည်တို့ အတွက် အခွင့်အရေးတစ်ခု (သို့မဟုတ် “အရေးပါသော အဆင့်တစ်ခု”) ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ‘ပို၍ ကောင်းမွန်လာအောင် ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း’တွင် ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ ဦးဆောင်မှုကို ထောက်ပံ့ကူညီကာ လူမှုရေး နှင့် နိုင်ငံရေး-စီးပွားရေး ဆက်ဆံမှုများ ပြောင်းလဲခြင်းတို့ ပါဝင်သင့်သည်။
- သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်ခြေ လျော့ချခြင်း (DRR) တွင် အမျိုးသမီးများက ပိုမိုအရေးပါသော တာဝန်များ ယူလာပါက ဒေသန္တရ ပြောင်းလဲနိုင်စွမ်းအား ကောင်းလာသည်။
- ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်တွင် မျှော်မှန်းထားသည့်အတိုင်း ဖက်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမူတောင်းအတွင်း၌ DRR လုပ်ဆောင်ချက်များကို ဗဟိုထိန်းချုပ်မှု လျော့ချကာ ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်ပြီးပြီးချင်း အချိန်တွင် ဒေသခံတို့၏ ကိုယ်ထူကိုယ်ထအကူအညီနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ရင်ဆိုင် ဖြေရှင်းခြင်းယန္တရားတို့သည် ဘေးအန္တရာယ်ကို တုံ့ပြန်ရာတွင် အရေးအပါဆုံး

- အချက်များ ဖြစ်သည်။ လူမျိုး-ဘာသာစကားတူရာနှင့် ကိုးကွယ်ရာ ဘာသာတူ ရာတို့ အပေါ် အခြေပြုသည့် ခိုင်မာသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းကွန်ရက်များ(‘လူမှု အရင်းအနှီး’)သည် ပြင်ပမှ အသိပညာများအား လက်ခံသင်ယူပြန်လည်အသုံးပြု ခြင်းကို အားပေးတည်တံ့စေပြီး လူမှုရေးရာ အကာအကွယ်ပေးခြင်းကို ဖြစ်ထွန်း မြှင့်မားလာစေပါသည်။
- ကောက်ပဲသီးနှံအသစ်များ (စားတော်ပဲ) ကို ပြောင်းလဲစိုက်ပျိုးခြင်းအပါအဝင် ရာသီဥတုဒဏ် ခံနိုင်သည့် ရေရှည်တည်တံ့သော စိုက်ပျိုးရေးနည်းစနစ်သည် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုကြောင့် စပါးစိုက်ပျိုးခြင်းကို ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်နေ သည့်ဒေသများတွင် ထိရောက်သော လိုက်လျောညီထွေ ပြောင်းလဲမှုတစ်ခု ဖြစ် နိုင်သည်။
- မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျန်ရှိနေသေးသော မီဂျိုးကွဲများရှိသည့် သစ်တောဖုံးလွှမ်း ရာဒေသ အများစုသည် တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးသဘောတူ စာချုပ်တွင် အသိအမှတ်ပြုထားသည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု စီမံအုပ်ချုပ်ရေး၏ အဓိက တာဝန်များကို ယူသင့်သော ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံး (KNU) နှင့် အခြားသော EAO များ၏ ထိန်းချုပ်မှု အောက်ရှိ ဒေသများတွင် တည်ရှိလျက်ရှိသည်။
- ဤအစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသော လူတစ်ဦးချင်းစီအလိုက်၊ အိမ်ထောင်စု အလိုက်နှင့် ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းများအလိုက် လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းအားနှင့် ဘေးဒဏ်ခံနိုင်ရည်တို့သည် ကိုဗစ်-၁၉ ဘေးမှ ရေရှည်တည်တံ့စွာ၊ မျှတစွာ နှင့် သာတူညီမျှရှိစွာ နာလန်ထူရန်အတွက် အရေးပါသော အခြေခံအချက်များ ဖြစ်လိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် ထိုတုံ့ပြန်မှုများနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ပြောင်းလဲမှု များသည် ရေရှည် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲခြင်းအပေါ် ခံနိုင်ရည်ရှိစေရန်အတွက် လုံလောက်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ အထူးသဖြင့် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုကြောင့် ထိခိုက်မှုဒဏ် အများဆုံး ခံရမည်ဟုကြိုတင်တွက်ဆထားသော အခြေအနေများ တွင်လုံလောက်မည်မဟုတ်ပါ။
- တစ်ချို့သော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၌ ဒေသန္တရအဆင့် လိုက်လျောညီထွေ ပြောင်းလဲမှု နည်းဗျူဟာများ အလုပ်မဖြစ်တော့သည့် အခြေအနေ ‘ပြောင်းလဲ ရန်တန်ချိန်’သို့ ရောက်ရှိသွားနိုင်ပါသည်။ အထူးထိခိုက်ခံရနိုင်သော သူတို့မှာ ဖယ်ကြည့်ခံထားရသော အုပ်စုခွဲများဖြစ်သည့် အမျိုးသမီးများနှင့် မသန်စွမ်းများ ကဲ့သို့သော သူများ ဖြစ်သည်။

ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု၏ သက်ရောက်မှုများ၊ ဒေသန္တရအဆင့် တုံ့ပြန်မှုများနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ပြောင်းလဲမှုများ

ကရင်ပြည်နယ်အစိုးရ အရာရှိ :

မိုးရာသီက အချိန်တိုလာပေမယ့် မိုးရေချိန်ကတော့ တိုးလာပါတယ်။

ဦးတည်အုပ်စုဆွေးနွေးပွဲမှ :

မြစ်ကမ်းပါးမြေပြိုမှုများကြောင့် စိုက်ပျိုးမြေနဲ့ နေထိုင်ဖို့မြေများ နည်းသထက်နည်းလာပါတယ်။ မိုးဦးစောပိုင်းနှင့် မိုးနှောင်းပိုင်းမှာ မိုးရေချိန်နည်းပါတယ်။ မိုးရာသီအလယ်ပိုင်းမှာတော့ မိုးအများကြီးရွာပါတယ်။ မိုးရေချိန်များတာကြောင့် စပါးကို အချိန်မှန် စိုက်လို့မရဘူး ပြီးတော့ စပါးထွက်ရှိမှုလည်း ပိုနည်းလာတယ်။ စပါး အရင်လို မထွက်တော့ဘူး။

အရှေ့တောင်အာရှသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုဒဏ်ကို အဆိုးဝါးဆုံး ခံစားရပြီး ထိခိုက်လွယ်သော နေရာများထဲမှ တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၆ ခုနှစ်အတွင်းတွင် အာရှ၌ ရာသီဥတုဘေးဒဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပွားခဲ့သော သဘာဝဘေးဒဏ် တို့ကြောင့် သေဆုံးမှုများ၏ ၅၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံအပါအဝင် နိုင်ငံပေါင်း ၄ နိုင်ငံမှ ဖြစ်သည်။

နှစ်စဉ် မုန်တိုင်းများကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင်း အလုံးအရင်းအလိုက် ပြည်တွင်း ရွှေ့ပြောင်းမှုများ နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ၊ မလေးရှားနိုင်ငံနှင့် တရုတ်နိုင်ငံ များသို့ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။ ၂၀၀၈ ခု နှစ်တွင် နာဂစ်မုန်တိုင်းကြောင့် လူဦးရေပေါင်း ၂၀၀,၀၀၀ ထိသေဆုံးခဲ့ပြီး အများစု မှာ ဧရာဝတီ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသရှိ ကမ်းရိုးတန်းဒေသများမှ ဖြစ်ကာလူဦးရေပေါင်း ၈၀၀,၀၀၀ ခန့် နေရပ်စွန့်ခွါခဲ့ရသည်။

ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုအပေါ် သိရှိနားလည်မှုနှင့် တုံ့ပြန်မှုတို့အား စားဝတ်နေရေး နှင့် ပတ်သက်သော ကိစ္စပြဿနာရပ်များနှင့် ကာလကြာရှည်စွာ တည်ရှိဆဲဖြစ်သော ပဋိပက္ခနှင့် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှု ပုံစံတို့နှင့် သီးသန့်ခွဲထုတ်ရန် ခက်ခဲပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများသည် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ထိရောက်စွာ မပြောင်းလဲ မတုံ့ပြန်နိုင်၊ အနည်းဆုံး လူသားတစ်ဦးလိုမြဲရရှိရန် လိုအပ်သော အနည်းဆုံးပမာဏအဆင့် မရရှိနိုင်ပါက (ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါကြောင့် ရွေးချယ်စရာအခွင့်အလမ်းများ နည်းပါး လာသော်လည်း) ပို၍ များပြားသော ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုများ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍအပေါ် ဘေးအန္တရာယ် အဓိက ကျရောက်လာသည်နှင့်အမျှ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုနှင့် အခြားသော ဘေးအန္တရာယ်များသည် အဆင်းရဲဆုံး နှင့် အထိခိုက်လွယ် ဆုံးသောသူများကို မမျှတစွာ သက်ရောက်မှု ရှိစေသည်။ စိုက်ပျိုးရေးသည် မြန်မာနိုင်ငံ GDP ၏ ၃၇.၈ ရာခိုင်နှုန်းကို ရှာဖွေပေးလျက်ရှိပြီး မြန်မာနိုင်ငံရှိ လုပ်သားအင်အား၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းကို အလုပ်အကိုင် ပေးထားသည်။ လက်ရှိ စိုက်ပျိုးရေး နည်းစနစ်များနှင့် မူဝါဒများသည် သူရင်းငှား လယ်သမားများအတွက် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုဒဏ်ကြောင့်

ကရင်ပြည်နယ်၊ ကော့ကရိတ်မြို့၊ မြပဒိုင်နိုင် ကျေးရွာရှိ ရိတ်သိမ်းနယ်မြေများ

ဖြစ်ပေါ်လာသော အခက်အခဲများကို ရင်ဆိုင်ရန် ပြင်ဆင်ပေးမှု သို့မဟုတ် ထောက်ပံ့မှုမရှိပါ။ စုဆောင်းငွေ နည်းပါးခြင်းနှင့် ကြွေးမြီ ထူပြောခြင်းတို့ကြောင့် သူရင်းငှား လယ်သမား အများစုသည် မြေယာအား တတ်နိုင်သမျှ ဝင်ငွေရရှိနိုင်ရန် အစွမ်းကုန် အသုံးမချနိုင်ဘဲ ထိခိုက်လွယ်သော ရာသီဥတု အခြေအနေနှင့် ငွေရေးကြေးရေး အကြပ်အတည်းများကို ကြုံတွေ့ကြရသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ သီးနှံထွက်နှုန်းသော ရာသီ တစ်ခုတွင် ငွေရေးကြေးရေးနှင့် ရှင်သန်ရပ်တည်ရန် အခက်အခဲများ သိသိသာသာကြုံရလေ့ရှိသည်။

သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်ပြီးပြီးချင်း အချိန်တွင် ဒေသခံတို့၏ ကိုယ်ထူကိုယ်ထ အကူအညီနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းခြင်းယန္တရားတို့သည် ဘေးအန္တရာယ်ကို တုံ့ပြန်ရာတွင် အရေးအပါဆုံး အချက်များ ဖြစ်သည်။ ပြင်ပမှ လုပ်ဆောင်ပေးသူများ သည် အခင်းဖြစ်ရာနေရာသို့ အချိန်အနည်းငယ် နောက်ကျပြီးမှသာ ရောက်လာလေ့ ရှိသည်။ ဘေးအန္တရာယ်ကို တုံ့ပြန်မှုတွင် အဓိကကျသော အချက်များမှာ ဒေသခံ ခေါင်းဆောင်များရှိ တစ်ဦးချင်းစီ၏ အရည်အသွေး၊ ကယ်ဆယ်ရေးပစ္စည်းများ နှင့် အခြားသော အရင်းအမြစ်များ ရရှိမှု၊ ကျေးရွာလူကြီး၊ အိမ်ထောင်စုများ နှင့် တစ်ဦးချင်း စီတို့၏ သတင်းအချက်အလက်ကွန်ရက်များနှင့် ချိတ်ဆက်မှု နှင့် ဖြန့်ဝေခြင်းတို့ ပါဝင် သည်။ သတင်းအချက်အလက်များ နှင့် ကယ်ဆယ်ရေးပစ္စည်းများ ရရှိရေးသည် လူမျိုး-ဘာသာစကား နှင့် ကိုးကွယ်ရာဘာသာ (ဗုဒ္ဓဘာသာ) တူရာဖွဲ့စည်းထားသော ကွန်ရက်များတွင် တည်ရှိနေသည့် ဆက်ဆံရေးများပေါ်တွင် တစ်ပိုင်းတစ်စ မူတည်နေသည်။ ထို့အပြင် အစိုးရ နှင့်/သို့မဟုတ် EAO များနှင့် စည်းလုံးမှုရှိသော ဆက်ဆံရေး၊ ကူညီစောင့်မမှုနှင့် အကာအကွယ်ပေးခြင်းတို့ မှာလည်း အရေးကြီးသည်။ ထိုထိရောက်ရောက် ဆောင်ရွက်နိုင်သော ဒေသခံခေါင်းဆောင်များသည် အစိုးရအရာရှိ များ၊ ဒေသခံစီးပွားရေး လုပ်ငန်းရှင်များ၊ NGO များနှင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း များ ကဲ့သို့သောအကာအကွယ်ပေးနိုင်သူများ၊ (ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော) ဩဇာရှိသူများနှင့် အဆက်အသွယ်ကောင်းကောင်းရှိရန်လိုအပ်သည်။

ဘေးဒဏ်ခံနိုင်ရည်စွမ်းမူဘောင်

ဤသုတေသနသည် “ဘေးဒဏ်ခံနိုင်စွမ်း” တည်းဟူသော ဘက်ပေါင်းစုံမှ ထည့်သွင်း စဉ်းစားထားသော အယူအဆမူဘောင်ကို လက်ခံကျင့်သုံးထားသည်။ ထိုရောက်သော တုံ့ပြန်မှုများသည် ပါဝင်ပတ်သက်သော သူများအနေဖြင့် မထင်မှတ်သောအပြောင်းအလဲ တို့၏ ရိုက်ခတ်မှုကို ခံနိုင်စွမ်း၊ စားဝတ်နေရေးပြေလည်စေရန် လိုက်လျောညီထွေ ကျင့်သုံးနိုင်စွမ်း နှင့် ထိခိုက်လွယ်မှု နှင့် ဘေးဖယ်ကြည့်မှုများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် မကြာခဏ- သာတူညီမျှမှုမရှိသော အာဏာဆက်ဆံရေး အခြေအနေကို ပြောင်းလဲနိုင် စွမ်းပေါ် မူတည်သည်။

လူမျိုး-ဘာသာစကားတူရာနှင့် ကိုးကွယ်ရာ ဘာသာတူရာ အပေါ် အခြေပြုသည့် ခိုင်မာသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းကွန်ရက်များ (‘လူမှု အရင်းအနှီး’) သည် ဘေးအန္တရာယ် များ တိုးပွားလာသော်လည်း ပြင်ပမှ အသိပညာများအား လက်ခံသင်ယူ ပြန်လည် အသုံးပြုခြင်းကို အားပေးတည်တံ့စေပြီး လူမှုရေးရာ အကာအကွယ်ကို ဖြစ်ထွန်း ဖြင့်မားလာစေပါသည်။ ဒေသခံ ဗုဒ္ဓဘာသာ ကွန်ရက်များသည် စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှင့် နာမ်ပိညာဉ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှစ်မျိုးစလုံးကို ဂရုစိုက်မှုပေးစွမ်းနိုင်ပြီး ရုပ်ဝတ္ထုပိုင်းဆိုင်ရာ အကာအကွယ်ပေးမှုနှင့် ကူညီစောင့်မမှုတို့ကိုလည်း ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။ ရပ်ရွာတွင်း ကိုယ်ထူကိုယ်ထ အကူအညီပေးရန်အတွက် လှုံ့ဆော်ရာတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ကရင် လူမျိုးဖြစ်ခြင်းပင်သော၏ အရေးပါမှုများကို ရွာသားများနှင့် သုတေသီများက ထောက် ပြလိုပါသည်။ လူအများစုကလည်း သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကျရောက်နေချိန်တွင် ဘုန်းကြီးများက ခိုနားစရာ ကူညီထောက်ပံ့ခြင်းနှင့် လူအများ၏ လှူဒါန်းမှုများကို မျှဝေ ပေးခြင်း စသည်တို့ကို ဖော်ပြပြောဆိုကြသည်။

လူထုအခြေပြု လိုက်လျောညီထွေ ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် လူထုအခြေပြု သဘာဝ ဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်ခြေ လျော့ချခြင်းဆိုင်ရာ စိစစ်လေ့လာချက် နမူနာများကို ဤ အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။ စပါးအထွက်နှုန်း ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်နေသော ဒေသ များတွင် ကောက်ပဲသီးနှံအသစ်များ (စားတော်ပဲ) ပြောင်းလဲစိုက်ပျိုးခြင်း အပါအဝင် ရာသီဥတုဒဏ်ခံနိုင်သည့် ရေရှည်တည်တံ့သော စိုက်ပျိုးရေး (CRSA) ၏ နမူနာများ အကြောင်းကိုလည်း သတင်းပေးသူများက အစီရင်ခံစာသည်။ ထို အတွေ့အကြုံများ

မှတစ်ဆင့် သင်ယူကာ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အခြားသော ထိခိုက်ခံစားရနိုင်ခြေရှိသော လူမှု အသိုင်းအဝိုင်းများအား မျှဝေခြင်းဖြင့် အကျိုးကျေးဇူးများ ရနိုင်ပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေး သိပ္ပံ ဆိုင်ရာ ပညာရပ်အယူအဆများနှင့် ပူးပေါင်း၍ ဒေသခံလယ်သမားများ၏ အသိပညာ ဖွံ့ဖြိုးစေရန်အတွက် သုတေသနများ ထပ်မံလုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

အမျိုးသမီးများအနေနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်ခြေ လျော့ချရေး (DRR) တွင် ပိုမိုအရေးပါသော တာဝန်များ ယူလာသောအခါ ဒေသန္တရ ပြောင်းလဲနိုင်စွမ်း အားကောင်းလာသည်။ အိမ်နီးချင်း ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားအဖြစ် လုပ်ကိုင်ခဲ့ရာမှ ရရှိခဲ့သော အတွေ့အကြုံများကြောင့် ဦးဆောင်လုပ်ကိုင်နိုင်စွမ်းများ ရရှိလာကြောင်း အချို့အမျိုးသမီးများက အစီရင်ခံစာသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ အမျိုးသမီးများနှင့် အခြားသော ဖယ်ကြည့်ခံအုပ်စုများသည် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု၏ နောက်ဆက်တွဲသက်ရောက်မှုများကို ခံနိုင်ရည် အထူးအားနည်းကြောင်း တွေ့ရှိပြီး ဘေးအန္တရာယ်များ (ကိုရိုနာဗိုင်းကပ်) ကပ်ရောဂါအပါအဝင်) ကို မမျှမတခံစားရလေ့ရှိ ကြသည်။

ပိုမိုကောင်းမွန်သော လေ့ကျင့်မှုများနှင့် ရင်းမြစ်များ ရှိပါက ပို၍ စနစ်ကျသော ထိရောက်သော တုံ့ပြန်မှုများကို လုပ်ဆောင်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ဝေးလံခေါင်သီသော ၂ ပဋိပက္ခဒဏ် ခံရသော ဒေသများတွင် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုကို မြေရှင်းရန်အတွက် အစိုးရ နှင့် KNU အကြားတွင် တိုးမြှင့်ထားသော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ဖြစ်လာ နိုင်ခြေရှိသည်။ ဤအစီရင်ခံစာတွင် ထိုအာဏာပိုင်နှစ်ဘက်မှ ရေဘေးကယ်ဆယ်ရေး လုပ်ငန်းများတွင် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှု သာမကများကို ဖော်ပြထားသည်။

သို့ရာတွင် ထိုတုံ့ပြန်မှုများနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ပြောင်းလဲမှုများသည် ရေရှည် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုဒဏ် ခံနိုင်ရည်ရှိရန်အတွက် လုံလောက်မည် မဟုတ်ပါ။ လက်ရှိ တွင် ထိုရွာ (၉) ရွာသည် သဘာဝဘေးဒဏ်ကို ခံနိုင်ရည်ရှိနေသော်လည်း လွန်ခဲ့သော နှစ်အနည်းငယ်က အစွန်းရောက်သော ခန့်မှန်းမှုများဟု သတ်မှတ်ခဲ့သော ဆိုးရွား ပြင်းထန်သည့် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု အခြေအနေများသည် လက်ရှိတွင် ဖြစ်နိုင်ခြေ ရှိ နေသောကြောင့် အနာဂတ်တွင် ၎င်းရွာများသည် အခက်အခဲများ ကြုံလာနိုင်ပါသည်။ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု၏ ရလဒ်တစ်ခုဖြစ်သည့် ဆုံးရှုံးမှုနှင့်ပျက်စီးမှုသည် ပြင်ပမှ အသိပညာများကို လက်ခံသင်ယူ ပြန်လည်အသုံးချနိုင်မှု နည်းပါးခြင်းကြောင့် (ဆိုလိုသည်မှာ မြေရှင်းနိုင်စွမ်းများ ကုန်ဆုံးလာသောကြောင့်) သာမဟုတ်ဘဲ ပိုမိုဆိုးဝါး ကာ မျှော်မှန်း၍ မရသော ဘေးအန္တရာယ်များ၏ သဘောသဘာဝကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ ရခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်ချို့ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းများ၌ ဒေသန္တရအဆင့် လိုက်လျောညီထွေ ပြောင်းလဲမှု နည်းဗျူဟာများ အလုပ်မဖြစ်တော့သည့် အခြေအနေ ‘ပြောင်းလဲရန် အချိန်တန်ချိန်’သို့ ရောက်ရှိသွားနိုင်ပါသည်။ အထူးထိခိုက်ခံရနိုင်သော သူတို့မှာ ဖယ်ကြည့်ခံထားရသော အုပ်စုများဖြစ်သည့် အမျိုးသမီးများနှင့် မသန်စွမ်းများကဲ့သို့ သော သူများ ဖြစ်သည်။

ဤအစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသော ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု နှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ဖြစ်နိုင်ခြေ လျော့ချရေး (DRR) အပေါ် ရပ်ရွာလူထု၏ ထင်မြင်ချက်အများစုသည် ဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်ပြီးပြီးချင်း အခြေအနေကို အဓိက အသားပေးထားပါသည်။ ဤသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ ပြီးခဲ့သော နှစ်များအတွင်း ရေကြီးမှုကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ကြုံတွေ့ ခဲ့ရသည့် နေရာဒေသတွင် သုတေသနကို ပြုလုပ်ထားသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ဒေသန္တရအဆင့် ဘေးအန္တရာယ် တုံ့ပြန်ခြင်းအပေါ် အလေးပေးထားသော အချက်သည် ရေရှည် လိုက်လျောညီထွေ ပြောင်းလဲနေထိုင်ခြင်းအပေါ် ပို၍ အလေးပေးလေ့ရှိ သော မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ ထုတ်ပြန်ချက်စာတမ်းများနှင့် မူဝါဒ အများစုနှင့် ကွာခြားသည်။ ရာသီဥတုဒဏ် ခံနိုင်ရည်ရှိသော ရေရှည်လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် စိုက်ပျိုးရေး (CRSA) သည် ကွဲပြားနေသော ထိုအမြင် (၂) ခု၏ ပေါင်းစည်းထား တစ်စင်းဖြစ်နိုင်သည်။

၂၀၁၉ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် ကရင်ပြည်နယ် ၊ ကော့ကရိတ်မြို့တွင် ရေကြီးနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ပြဿနာများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အဓိက (အထက်မှအောက်သို့ စီးဆင်းသောအာဏာဖြစ်သော်လည်း) သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်ခြေ လျော့ချရေး (DRR) နှင့် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲလာမှု နှင့်အညီ လိုက်လျောညီထွေ နေထိုင်ခြင်း (CCA) ဆိုင်ရာ မူဝါဒများ ချမှတ်ပြီး ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်းတွင် ဟာကွက်များ ရှိနေပြီး တပြေးညီ မဖြစ်ပါ။ KNU နှင့် ပြည်နယ်အစိုးရ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု အပါအဝင် ဒေသခံ အာဏာပိုင်များသည် ထိုနည်းဗျူဟာများကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ပြုပြင်ရန်အတွက် မှန်ကန်သော နည်းစနစ်နှင့် အရင်းအမြစ်များ လိုအပ်သည်။ ထို့အပြင် DRR နှင့် CCA အကြားရှိ ချိတ်ဆက်မှုများကိုလည်း ပိုမိုအားကောင်းလာအောင် ဆောင်ရွက်သင့်ပြီး ရပ်ရွာအဖွဲ့ အစည်း၏ ဘေးဒဏ်ခံနိုင်မှုကို အထောက်အပံ့ ပေးရန်အတွက် အခြားသော တွဲဖက် နည်းလမ်းများကို နားလည်သင့်သည်။

သမိုင်းကြောင်းအရ ထိုကရင်လူမျိုးစု အများစုသည် အစိုးရနှင့် KNU ကြား လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ အခြေအနေများကြောင့် စနစ်အရ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရမှုများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ခံစားခဲ့ရသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် မြန်မာ အစိုးရ စစ်တပ်နှင့် KNU တို့သည် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးကို သဘောတူခဲ့ကြ သော်လည်း ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခဖြစ်စေသည့် ပြဿနာများ ကို ငြိမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ်က မဖြေရှင်းပေးနိုင်သေးပါ။ လူများစွာနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း များစွာတို့အနေနှင့် စိတ်ဒဏ်ရရနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

သုတေသနကို “အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာများ ရောနှောနေသော”ဒေသတွင် လုပ်ဆောင်ထား ပါသည်။ ထိုဒေသတွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်အရ မြန်မာအစိုးရ စစ်တပ်နှင့် KNU နှစ်ဘက်စလုံးမှ အာဏာကို ကွဲပြားစွာ ရယူထားပြီး

ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းများမှ အရင်းအမြစ်များ ကောက်ခံကာ ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေး ကဲ့သို့သော ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးပါသည်။ KNU အတွင်းတွင် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု ဆိုင်ရာ ကိစ္စပြဿနာများ၏ တာဝန်များကို စိုက်ပျိုးရေးနှင့်သစ်တောဦးစီးဌာန နှင့် KNU သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ကာကွယ်ရေးကော်မတီတို့က တာဝန်ယူထားပါသည်။ KNU ၏ မြေယာမူဝါဒသည် သဘာဝသယံဇာတ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် စပ်လျဉ်းသော ကိစ္စ များတွင် ဖက်ဒရယ်မူဘောင်နှင့် ကိုယ့်ကြံမူကိုယ်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဘောင်အတွင်းမှ ရှေးရိုး နည်းလမ်းအတိုင်း ရပ်ရွာမှ ထိန်းသိမ်းခြင်းကို အားပေးပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျန်ရှိနေသေးသော ဇီဝမျိုးကွဲများရှိသည့် သစ်တောပုံးလွှမ်းရာဒေသ အများစုသည် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး(KNU) နှင့် အခြားသော EAO များ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်ရှိ ဒေသများတွင် တည်ရှိနေသည်။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို လျော့ချ ရေး နှင့် လိုက်လျောညီထွေ ပြောင်းလဲနေထိုင်နိုင်ရန် ဒေသတွင်း အရင်းအမြစ်များ ထောက်ပံ့ပေးရေးတို့တွင် ထိုသဘာဝသယံဇာတများ၏ ကဏ္ဍသည် အရေးကြီးပြီး KNU သည် တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်မှ အသိ အမှတ် ပြုထားသည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်း၌ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု ကို စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သင့်သည်။ (ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော် ၂၀၁၅၊ NCA၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂၅) သို့ရာတွင် လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံရှိ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု တုံ့ပြန်ချက်များ နှင့် စီမံဖန်တီးမှုများသည် ဒေသခံ ပါဝင်သူများ၏ အကြံပေးဆွေးနွေးမှု အနည်းငယ်သာ ပါဝင်ပြီး ပညာရှင်သီးသန့်ချမှတ်သော အထက် မှ အောက်သို့ ညွှန်ကြားသည့် ပုံစံအတိုင်း ဖြစ်နေသည်။ ဤကဲ့သို့ ဗဟိုချုပ်ကိုင်၍ နိုင်ငံတော်ဗဟိုပြုသော နည်းလမ်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အာဏာရှင်ဆန်သော နိုင်ငံရေး ယဉ်ကျေးမှုနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အဖွဲ့အစည်းများကို သမိုင်းအဆက်ဆက် ဖယ်ကြည့်ထားကြောင်း ဖော်ပြနေသည်။

အပြောင်းအလဲဖြစ်စေနိုင်သော နည်းလမ်းများ

ရာသီဥတု ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ ပေါင်းလိုက်သောအခါ ဒေသခံပြည်သူများ၏ ဘေးဒဏ်ခံနိုင်စွမ်း ယန္တရားကို ခံနိုင်ရည်ရှိသည်ထက် ပိုမိုဖိအားဖြစ်ပေါ်စေသော သဘာဝဘေးတစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ ပြည်သူလူထု၏ ကျန်းမာရေးအပေါ် ရုတ်ချည်း သက်ရောက်မှုများနှင့်အတူ ထိုင်းနိုင်ငံရှိ (သို့မဟုတ် ထိုင်းနိုင်ငံမှ ပြန်လာသော) ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများထံမှ ငွေပေးပို့မှု လျော့ကျသွားခြင်း၊ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ထုတ်ကုန်များ၏ ဈေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်း နှင့် ကုန်ပစ္စည်း ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး ဆက်သွယ်မှုလမ်းကြောင်းများ ဆိုးရွားစွာ ပျက်စီးသွားခြင်းတို့ကြောင့် နေ့စားလုပ်သား အခွင့်အရေးများ ပိုမိုနည်းပါးလာမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပြီး ရေရှည်တွင် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းလုပ်ငန်းများ ထိခိုက်ခြင်း ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။

အဓိက သတင်းပေးသူနှင့် အင်တာဗျူးခြင်း :

အမျိုးသမီးတွေက များသောအားဖြင့် ထိုင်း နိုင်ငံကို ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ကြတယ် ဘာလို့လဲဆိုတော့ ဒီမှာက ကုန်ထုတ်စွမ်းအားနည်းတယ်၊ ဈေးကွက် မရှိဘူး၊ အကြွေးတွေလည်း များလာတယ်။ ပြောင်းရွှေ့သွားတဲ့ အမျိုးသမီးတွေက ကျန်းမာရေးနဲ့ဆိုင်တဲ့၊ စွမ်းရည်နဲ့ဆိုင်တဲ့ အတွေ့အကြုံတွေ၊ အတွေးအမြင်တွေ ရရှိလာပြီး အဲဒါတွေကို ရွာတွေမှာ ပြန်လည်အသုံးပြုကြတယ်။

ဤအစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသော တစ်ဦးချင်းစီအလိုက်၊ အိမ်ထောင်စုအလိုက်နှင့် ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းအလိုက် စွမ်းဆောင်ရည်များနှင့် ဘေးဒဏ်ခံနိုင်စွမ်းတို့သည် ကိုဗစ်-၁၉ အကျပ်အတည်းကာလတွင် ရေရှည်၊ မျှတစွာနှင့် သာတူညီမျှမှုရှိစွာ နာလန်ထူနိုင်ရန်အတွက် အခြေခံအချက်အလက်များ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အရေးပါ အရာရောက်သော အကူအညီများ မရရှိပါက ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရာတွင် အခက်အခဲများနှင့် ကြုံတွေ့နိုင်ပါသည်။

အထူးသဖြင့် ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ် လွန်ကာလတွင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းမှ အကူအညီသည် မသေချာတော့ပေ။

ထို့ကြောင့် ဘေးအန္တရာယ်များ ဖြစ်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် “ပို၍ ကောင်းမွန်လာအောင် ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း”၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် ဒေသခံအဖွဲ့အစည်းများ နှင့် လူမှုအရင်းအနှီးတို့ကို ထောက်ပံ့ပေးရန်မှာ ယခင်ကထက် ပို၍ အရေးကြီးလာပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသော စွမ်းဆောင်ရည်များနှင့် ကွန်ရက်များသည် ထောက်ပံ့မှုများရပ်ဆိုင်းသွားသော အခြေအနေတွင် သဘာဝဘေးအန္တရာယ် တုံ့ပြန်မှု၏ အနာဂတ် ဖြစ်ကြောင်း သက်သေပြလာနိုင်ပါသည်။

ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုသည် နိုင်ငံတော်-လူထုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် အာဏာအထက်အောက်ဆက်ဆံရေးများတွင် ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် လှုပ်ရှားမှု၊ ကျွန်ုပ်တို့ နေထိုင်ရာ ကမ္ဘာကြီးကို ပြန်လည်ပုံဖော်ရေး စသည်တို့အတွက် အခွင့်အရေးတစ်ခု (သို့မဟုတ် “အရေးပါသော အဆင့်တစ်ခု”) ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များကြောင့်ဖြစ်သော ဆုတ်ယုတ်မှုများနှင့် တုံ့ပြန်မှုမှတစ်ဆင့် ပေါ်ပေါက်လာသော အခွင့်အလမ်းများသည် လိုက်လျောညီထွေပြောင်းလဲနိုင်သော နည်းပညာနှင့် ဆန်းသစ်သော နည်းလမ်းများမှတစ်ဆင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထိခိုက်ခံစားရနိုင်ခြေရှိသော၊ ဖယ်ကြည့်ခံထားရသော အသိုင်းအဝိုင်းများကို သာတူညီမျှမှုရှိစွာ ပါဝင်နိုင်ရန်အတွက် ပို၍အခွင့်အလမ်းများ ပေးနိုင်ပါသည်။ ‘ပို၍ သာလွန်ကောင်းမွန်အောင် ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း’တွင် ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းများ နှင့် အမျိုးသမီးများ၏ ဦးဆောင်မှုကို အားပေးကာ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေး-စီးပွားရေး ဆက်ဆံရေးများ ပြောင်းလဲလာခြင်းတို့ ပါဝင်သင့်ပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ်တွင် မျှော်မှန်းထားသည့်အတိုင်း ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူဘောင်အတွင်းရှိ DRR လုပ်ဆောင်ချက်များကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချသင့်ကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ခိုင်ခိုင်မာမာ ထောက်ပြသော အချက်တစ်ချက်လည်း ရှိနေပါသည်။

ရေရှည်တွင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အနေအထား အမျိုးမျိုး တို့မှာ စိုးရိမ်ဖွယ်များပြားလာသောအခါ မြန်မာနိုင်ငံတွင် “နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း လိုက်လျောညီထွေ ပြောင်းလဲခြင်း” နှင့် ပတ်သက်၍ ထူးခြားသော စူးစူးစိုက်စိုက် တွေးခေါ်ဆောင်ရွက်မှုမျိုး လိုအပ်နေပါသည်။ အနာဂတ်တွင် တွေ့ကြုံရမည့် အကြီးစား ရာသီဥတုဘေးအန္တရာယ်များ (စားရေရိက္ခာ ဖူလုံမှုပျက်စီးလာနိုင်ခြင်းအပါအဝင်) ကို ကျော်လွှားနိုင်စေရန် မည်သို့သော အကြီးစား ပြောင်းလဲမှုများ လိုအပ်ပါသနည်း?

ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု အကျပ်အတည်းများကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏အခြေအနေ ထိခိုက်လာမည်ဆိုပါက EAO အုပ်ချုပ်မှုပိုင်းဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များနှင့် ဝန်ဆောင်မှု ပေးသူများသည် အရေးပါသော တာဝန်များ ယူကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဖယ်ကြည့်ခံထားရပြီး ထိခိုက်လွယ်သော အုပ်စုများ အပါအဝင် လူသားအားလုံး၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်၍ ထောက်ခံအားပေးသော နည်းလမ်းများဖြင့် လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ၎င်းတို့ကို တွန်းအားပေးရန်နှင့် ထောက်ပံ့ပေးရန်မှာ အရေးကြီးလာမည် ဖြစ်ပါသည်။

အဓိက အကြံပြုချက်များ

ထိခိုက်လွယ်သော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ(အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများ) ကို ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု ဘေးအန္တရာယ်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ပြောင်းလဲရာတွင် သာတူညီမျှမှုရှိစွာ ပြောင်းလဲလာအောင် မည်ကဲ့သို့ ထောက်ပံ့မှု ပေးနိုင်မည်နည်း?

ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းမှ ဦးစားပေး အကြံပြုချက်များ

ဘေးအန္တရာယ်အတွက် ပြင်ဆင်ထားခြင်းနှင့် ရေကို အရေးပေါ် ကူညီမှု

- + လုံခြုံသော နားခိုရာ ထောက်ပံ့ခြင်း၊ ရေဒီယိုနှင့် လူမှုကွန်ရက်များမှတစ်ဆင့် ဒေသခံ ဘာသာစကားဖြင့် ပို၍ ပြည့်စုံခိုင်လုံသော ရာသီဥတုဆိုင်ရာ သတင်း အချက်အလက်များ၊ ကြိုတင်နေရာချထားသော ကယ်ဆယ်ရေး ပစ္စည်းများ
- + CSO များ၊ EAOများနှင့် အစိုးရတို့ လက်တွဲလုပ်ဆောင်ခြင်း အတွက် အပါအဝင် အရေးပေါ် ရန်ပုံငွေများကို လျင်မြန်စွာ ရယူနိုင်အောင် ဖန်တီးခြင်း

အခြေခံ အဆောက်အအုံများနှင့် အခြားသော ရေရှည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် လိုအပ်ချက်များ (“ပို၍ ကောင်းမွန်အောင် ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း”)

- + လမ်းများနှင့် တံတားများကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း၊ မြစ်ကမ်းနံရံများကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ရပ်ရွာရှိ သစ်တောများ ပြန်လည်စိုက်ပျိုးခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းခြင်း
- + ပြန်လည်ထူထောင်ရေး စီမံကိန်းများ ရေးဆွဲခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့တွင် အမျိုးသမီးများ အပါအဝင် ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းခေါင်းဆောင် များကို ပါဝင်စေခြင်း

အသိပညာပေးမြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ အများပြည်သူအတွက် ပညာပေးလုပ်ငန်းများနှင့် အခြားသော ရေရှည် လိုက်လျောညီထွေ ပြောင်းလဲခြင်းများ

- + လယ်သမားများ၏ မိရိုးဖလာ အသိပညာများကို အခြေခံ၍ ကောက်ပဲသီးနှံအသစ် များ နှင့်/သို့မဟုတ် မျိုးကွဲများ ပြောင်းလဲစိုက်ပျိုးရန်/မွေးမြူရန် နှင့် ရွေးချယ် နိုင်ရန် ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းများကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်း၊ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ လိုက်လျောညီထွေ ပြောင်းလဲမှုများအတွက် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက် များနှင့် ရုပ်ဝတ္ထုပစ္စည်းများ ထောက်ပံ့ခြင်း၊ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များနှင့် အတူတကွ သင်ယူလေ့လာရန်နှင့် မျှဝေရန်အတွက် လယ်ယာအသိပညာပေးကျောင်းများ

ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပညာပေးခြင်း :

- + ရပ်ရွာလူထုများနှင့် CSO များသည် နှုတ်ပြော ဖြစ်ရပ်များ၊ သမိုင်းစဉ် အကြောင်းအရာများ၊ ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံများနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ အောင်မြင်မှုသာမက ဖြစ်ရပ်များကို “အသိအမှတ်ပြုမေးမြန်းမှု” ကို မြန်မာနိုင်ငံရှိ အခြားသော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် မျှဝေနိုင်သည်။

ဒေသန္တရ ခေါင်းဆောင်မှု :

- + ဘေးအန္တရာယ် ကျရောက်မှု မဖြစ်ခင်တွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်သော ဒေသန္တရ ခေါင်းဆောင်မှု/ကော်မတီများကို အာဏာရှိသူများ (အစိုးရနှင့် EAO များ) က တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုကာ ထောက်ပံ့ပေးသင့်သည်။

ဒေသန္တရ အာဏာပိုင်များ - အစိုးရ နှင့် EAO များ- သို့ အကြံပြုချက်များ

- + NCA တွင် မျှော်မှန်းထားသည့်အတိုင်း ပြည်ထောင်စု-အဆင့် အစိုးရသည် ပြည်နယ်/ဒေသတွင်း အစိုးရများကို ဘေးအန္တရာယ် တုံ့ပြန်မှုနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ဆောင်ချက်များတွင် CSOများ၊ EAOများနှင့်အတူ လက်တွဲလုပ်ဆောင်ရန် အတိအလင်း ခွင့်ပြုထားသင့်သည်(အပိုဒ်ခွဲ ၂၅)။ ဒေသန္တရ နှင့် အခြားသော အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများ (ခရိုင်နှင့်မြို့နယ် EAO အာဏာရှိသူများ)သည် ရည်မှန်းထားသော ဦးတည်ချက်များသို့ ရောက်ရှိနိုင်ရန် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍနှင့် အတူ အလုပ်လုပ်စေကာ ပြည်ထောင်စုအဆင့် အစိုးရနှင့် EAO ခေါင်းဆောင်များသည် DRR ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် မူဘောင်များ ချမှတ်သင့်သည်။ ရေရှည်တွင် သဘာဝ သယံဇာတများအပေါ်၌ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်းနှင့် ထိန်းချုပ်ခြင်းကို ဗဟိုမှ မချုပ်ကိုင်ဘဲ ဖက်ဒရယ် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စီမံချက်များမှတစ်ဆင့် တရားဝင် လုပ်ဆောင်သင့်သည်။
- + ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်သော မျိုးစေ့များ၊ ကောက်ပဲသီးနှံများ နှင့် ပတ်သက်သော ဒေသတွင်း အရင်းအမြစ်များ၊ အသိပညာများကို ရှာဖွေရန် ရပ်ရွာအဆင့် လမ်းကြောင်းပြချိတ်ဆက်မှု လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ ဒေသခံတို့၏ အသိပညာနှင့် မျိုးကွဲများအပေါ် မူတည်၍ ပြောင်းလဲစိုက်ပျိုးရန် သင့်တော်သော မျိုးစေ့များနှင့် စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ နည်းပညာများကို ရှာဖွေရန် နိုင်ငံတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာရှိ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များနှင့်တကွ လက်တွဲလုပ်ကိုင်ခြင်း

နိုင်ငံတကာ အေဂျင်စီများနှင့် အလှူရှင် များသို့ အကြံပြုချက်များ

- + ထောက်ပံ့ရေးအေဂျင်စီ၏ မြန်မာပြည်တွင်းဝန်ထမ်းသည် ဒေသသုံး(တိုင်းရင်းသား) ဘာသာစကားကို ပြောတတ်သင့်သည်။
- + ဒေသန္တရအသိပညာနှင့် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု ဒဏ်ခံနိုင်သော မျိုးစေ့များကို စုံစမ်းဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် ထောက်ပံ့ခြင်းတို့ ပြုလုပ်ကာ စိုက်ပျိုးဂေဟစနစ်ပညာနှင့် ရာသီဥတုဒဏ်ခံနိုင်ရည်ရှိသော ရေရှည်တည်တံ့သည့် စိုက်ပျိုးရေးကို မြှင့်တင်ပါ။
- + ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုအပေါ် လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ NCA (အပိုဒ်ခွဲ ၂၅) အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို တိုက်တွန်းနှိုးဆော်မှု ပြုလုပ်ရန်။

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ဦးဆောင်သူတေသနပြုလုပ်သူနှင့် စာတမ်းရေးသားသူ ဒေါက်တာ Ashley South နှင့် ပူးတွဲရေးသားသူ Liliana Demartini တို့အား အက်ရှင်အေဒ် မြန်မာ မှ အထူးပင်ကျေးဇူးတင် ရှိပါသည်။

Thramu Hnin Su (AAM) နှင့် ဒေသခံဖွံ့ဖြိုးရေးလူငယ်များ ကွန်ရက်အဖွဲ့ (Local Fellow Network) ကို အင်တာဗျူးမေးခွန်းများ ကူညီရေးဆွဲပေးခြင်း၊ ပင်မသုတေသန လုပ်ဆောင်ရာနှင့် တွေ့ရှိချက်များ တိုင်းတာဆန်းစစ်ရာတွင် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသည့်အတွက် ActionAid Myanmar နှင့် စာရေးသူတို့က ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ အစိုးရ နှင့် KNU၊ DKBA အရာရှိများ အပါအဝင် သုတေသနအတွက် သတင်းအချက်အလက်များ မျှဝေပေးခဲ့သူ အားလုံးကိုလည်း များစွာကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

အဖိုးတန်သော မှတ်ချက်များနှင့် လိုအပ်သည့်အရာများ ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည့် Mariana Cifuentes၊ Florence Pichon၊ သန့်မြင့်ဦး၊ Jacob Thompson၊ Alan Smith၊ Charles Petrie၊ Matt Maguire နှင့် Sturate Le Marseny တို့ကိုလည်း အထူးကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ တည်းဖြတ်ပေးပါသော Miceal Woods ကိုလည်း လွန်စွာကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

ယခု ရှင်းလင်းချက်စာလွှာ နှင့်သုတေသနစာတမ်းသည် Prudence Foundation မှရန်ပုံငွေထောက်ပံ့မှုဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အစီရင်ခံစာတွင်ပါဝင်သော သဘောထား အယူအဆများသည် စာရေးသူနှင့်သာသနာဆိုင်ပြီး ရန်ပုံငွေပံ့ပိုးသူနှင့်သက်ဆိုင်မှုမရှိပါကြောင်းဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ActionAid အကြောင်း

ActionAid သည် အားနည်းသူတို့၏ အသံများ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများနှင့် လူငယ်များ၏ အသံများ ကို မြှင့်တင်ပေးရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးများကို အခြေခံသည့် နည်းလမ်းကို အသုံးပြုသည့် အမျိုးသမီးဝါဒီ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ActionAid သည် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ကူညီပေးခြင်း၊ ဘေးဒဏ်ခံနိုင်ရည် တည်ဆောက်ခြင်းစသည့် ဖြေရှင်းနည်း လမ်းများကို ချမှတ်ရေးဆွဲရန်အတွက် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ အဖွဲ့အစည်းများနှင့်အတူ အလုပ်လုပ်ကိုင်လျက် ရှိသည်။

၂၀၁၃ ခုနှစ်မှ စတင်၍ ActionAid မြန်မာ (AAM) သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့တောင်ပိုင်းတွင် အစီအစဉ်များ ကို ၎င်း၏ ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးရေးလူငယ်များကို အခြေပြုသည့် နည်းလမ်းဖြင့် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက် လျက်ရှိပါသည်။ AAM မှ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ပေးထားသော ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးရေးလူငယ် အများစုသည် သတ်မှတ်ထားသော သုတေသနပြုလုပ်သည့် ကျေးရွာများတွင် ဤလေ့လာချက်အတွက် အချိန်ကြာမြင့်စွာ အာရုံစိုက်ဝင် လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြပါသည်။

သတင်းအချက်အလက်များ ထပ်မံရယူရန်အတွက် ဘေးဖော်ပြပါကို ဆက်သွယ်ပါ။

ActionAid Myanmar ၊ နံပါတ်(၁)၊ ဝက်ပါလမ်း
ရွှေဂုံတိုင်း၊ ဗဟန်းမြို့နယ်၊
ရန်ကုန်၊ မြန်မာ

ဖုန်း : + ၉၅ ၁ ၅၄၆၆၇၁
+ ၉၅ ၈ ၆၀၃၁၄၂
ဖက်စ်နံပါတ် : + ၉၅ ၁ ၅၄၆၆၇၁ (Ext: ၂၃၆)
အီးမေးလ် : aa.myanmar@actionaid.org
Web: https://myanmar.actionaid.org

Prudence Foundation အကြောင်း

Prudence ဖောင်ဒေးရှင်းသည် အာရှ နှင့် အာဖရိကရှိ Prudential ၏ လူမှုအဖွဲ့အစည်းပိုင်းဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဌာနခွဲတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ ဦးတည်ချက်မှာ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးတို့ကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းအားဖြင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အနာဂတ်ကို အာမခံချက် ရှိစေရန် ဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ဆောင်ချက်များ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို အမြင့်ဆုံးသို့ မြှင့်တင်နိုင်ရန် ဖောင်ဒေးရှင်းသည် NGO များ၊ အစိုးရများ၊ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍများနှင့် လက်တွဲ၍ ဒေသအပိုင်းအခြားဆိုင်ရာ အစီအစဉ် များအပြင် ဒေသန္တရ အစီအစဉ်များကိုလည်း လုပ်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ ပိုမိုလုံခြုံမှု ရှိစေရန်၊ ပိုမိုအာမခံချက်ရှိစေရန် နှင့် ပိုမိုဘေးဒဏ်ခံနိုင်စွမ်းရှိစေရန်အတွက် Prudence ဖောင်ဒေးရှင်း သည် Prudential ၏ ရေရှည် မျှော်မှန်းချက်နှင့် နေရာဒေသအလိုက် ဆောင်ရွက်စွမ်းရည်တို့ကို မြှင့်တင် ပေးသည်။ ဖောင်ဒေးရှင်းသည် ဟောင်ကောင်၌ မှတ်ပုံတင်ထားသည့် လူထုအကျိုးပြု အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။

အချက်အလက်များ ပိုမိုသိရှိလိုပါက အောက်ပါ website ကို ကြည့်ရှုပါ။

<http://www.prudencefoundation.com>

အစီရင်ခံချက်အပြည့်အစုံကို ဖတ်ရှုရန်